

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 14.9.2016
COM(2016) 596 final

2016/0278 (COD)

Predlog

DIREKTIVA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

o določenih dovoljenih uporabah del ali drugih predmetov urejanja, zaščitenih z avtorsko in sorodnimi pravicami, za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja, ter o spremembi Direktive 2001/29/ES o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi

(Besedilo velja za EGP)

OBRAZLOŽITVENI MEMORANDUM

1. OZADJE PREDLOGA

• Razlogi za predlog in njegovi cilji

Predlagana direktiva bo pravo Unije uskladila z mednarodnimi zavezami EU na podlagi Marakeške pogodbe o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja (v nadaljnjem besedilu: Marakeška pogodba).

Marakeška pogodba je bila sprejeta leta 2013 v okviru Svetovne organizacije za intelektualno lastnino, da bi se olajšala razpoložljivost in čezmejna izmenjava knjig ter drugega tiskanega gradiva v dostopnih formatih po vsem svetu. Unija¹ jo je podpisala aprila 2014. Marakeška pogodba od pogodbenic zahteva, da določijo izjeme ali omejitve avtorskih in sorodnih pravic v korist slepih in slabovidnih oseb ter oseb z drugimi motnjami branja in omogoča čezmejno izmenjavo izvodov knjig v posebnih formatih, vključno z avdio knjigami in drugim tiskanim gradivom, med državami, ki so pogodbenice Marakeške pogodbe. Unija se je tako politično zavezala k izvajanju pogodbe, kar sta od tedaj potrdila Svet in Evropski parlament. Komisija je ločeno predstavila predlog sklepa Sveta o ratifikaciji Marakeške pogodbe z Unijo oktobra 2014. Svet je maja 2015 Komisiji predložil predlog na podlagi člena 241 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), v katerem je poudaril svojo polno zavezanost k hitremu začetku veljavnosti Marakeške pogodbe in pozval Evropsko komisijo, naj nemudoma predloži zakonodajni predlog za spremembo pravnega okvira Unije v skladu s Pogodbo.

Upravičenci Marakeške pogodbe, tj. slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja (v nadaljnjem besedilu: upravičene osebe) se soočajo s številnimi ovirami pri dostopu do knjig in drugega tiskanega gradiva, zaščenega z avtorskimi in sorodnimi pravicami. Razpoložljivost knjig v formatih, ki so dostopni osebam z motnjami branja, se ocenjuje na med 7 %² in 20 %³, čeprav digitalna tehnologija močno olajšuje objavlanje brez ovir pri dostopu⁴. Dostopni formati vključujejo npr. Braillovo pisavo, velik tisk, e-knjige in zvočne knjige s posebnim krmiljenjem, zvočne opise in radijske oddaje.

Cilj predlagane direktive je povečati razpoložljivost del in drugih zaščenih predmetov urejanja, npr. knjig, revij, časopisov, periodičnih publikacij in drugih pisnih del, notnih zapisov ter drugega tiskanega gradiva, tudi v zvočni obliki, v formatih, ki so dostopni upravičenim osebam. To bo doseženo tako, da se bodo vse upravičene osebe in organizacije, ki nepridobitno zadovoljujejo njihove potrebe, lahko zanesle na obvezno in harmonizirano izjemo za avtorske in sorodne pravice v Uniji. To bo omogočilo izdelavo izvodov v dostopnem formatu za sicer nedostopna dela in druge predmete urejanja, ki so bili že objavljeni ali dani na voljo. Predlagana direktiva bi temu ustrezno spremenila obstoječi zakonodajni okvir Unije in zagotovila, da se lahko izvode v dostopnem formatu, izdelane v eni državi članici, razširja ter do njih dostopa po vsej Uniji. Glede na obveznosti iz Marakeške pogodbe glede čezmejne izmenjave izvodov v dostopnem formatu med Unijo in tretjimi državami, ki so pogodbenice Marakeške pogodbe, bi bilo to direktivo treba brati skupaj z Uredbo [...].

¹ Sklep Sveta 2014/221/EU z dne 14. aprila 2014 o podpisu, v imenu Evropske unije, Marakeške pogodbe o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja (UL L 115, 17.4. 2014, str. 1).

² LISU za Kraljevi državni inštitut za slepe (*Royal National Institute of Blind People*) „*Availability of accessible publications - 2011 update*“, oktober 2011.

³ Catherine Meyer-Lereculeur „*Exception ‘handicap’ au droit d’auteur et développement de l’offre de publications accessibles à l’ère numérique*“, maj 2013.

⁴ Ti podatki se nanašajo na razpoložljivost v nekaterih, a ne v vseh dostopnih formatih.

Predlagana direktiva je tudi v skladu z obveznostmi Unije, ki izhajajo iz Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov (v nadaljnjem besedilu: Konvencija o pravicah invalidov). EU v skladu s Sklepom Sveta 2010/48/ES⁵ zavezuje Konvencija o pravicah invalidov od januarja 2011. Določbe iz Konvencije o pravicah invalidov so tako postale sestavni del pravnega reda Unije. Pravica invalidov do dostopa do informacij in pravica do udeležbe v kulturnem življenju pod enakimi pogoji, kot jih imajo drugi, sta zapisani v Konvenciji o pravicah invalidov. Njen člen 30 od pogodbenic Konvencije zahteva, da skladno z mednarodnim pravom sprejmejo vse ustrezne ukrepe, s katerimi preprečujejo, da bi zakoni o varstvu intelektualne lastnine nerazumno ali diskriminacijsko ovirali dostop invalidov do kulturnega gradiva. V svojih sklepnih ugotovitvah o začetnem poročilu Evropske unije⁶, sprejetem 4. septembra 2015, je odbor Združenih narodov za pravice invalidov Unijo spodbudil k sprejetju vseh ustreznih ukrepov za izvajanje Marakeške pogodbe v najkrajšem možnem času.

- **Skladnost z veljavnimi predpisi s področja zadevne politike**

Unija je sprejela več direktiv na področju avtorske in sorodnih pravic, ki zagotavljajo pravno varnost in visoko raven zaščite imetnikov pravic. Pravice, ki so relevantne za predlagano direktivo, so trenutno harmonizirane z Direktivo 2001/29/ES o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2001/29/ES)⁷, Direktivo 2006/115/ES o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski pravici, na področju intelektualne lastnine⁸ in Direktivo 96/9/ES o pravnem varstvu baz podatkov⁹ ter Direktivo 2009/24/ES o pravnem varstvu računalniških programov¹⁰.

Pravo Unije določa tudi več izjem ali omejitev teh pravic, ki pod določenimi pogoji in za doseganje določenih ciljev politike omogočajo uporabo vsebine brez dovoljenja imetnika pravic. Potrebe glede dostopnosti za invalide so bile v zvezi s tem priznane in jih določa zlasti člen 5(3)(b) Direktive 2001/29/ES. Ta določba državam članicam omogoča, da uvedejo izjeme ali omejitve avtorske in sorodnih pravic v korist invalidov, vključno z motnjami branja, za uporabe, ki so neposredno povezane z invalidnostjo in so nekomercialne narave ter v obsegu, ki ga zahteva posamična oblika invalidnosti. V skladu z zahtevami iz Marakeške pogodbe bo izjema iz predlagane direktive obvezna za države članice ter se bo uporabljala za pravice, ki so bile harmonizirane na ravni Unije in so relevantne za izdelavo in razširjanje izvodov v dostopnem formatu, kakor jih določa Marakeška pogodba. Izjema dopolnjuje obstoječo neobvezno izjemo ali omejitev iz člena 5(3)(b) Direktive 2001/29/ES z uvedbo obvezne izjeme v korist upravičenih oseb, ki bo imela učinek na celotnem notranjem trgu.

⁵ Sklep Sveta 2010/48/ES z dne 26. novembra 2009 o sklenitvi Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov s strani Evropske skupnosti (UL L 23, 27.1.2010, str. 35).

⁶ CRPD/C/EU/CO/1, dostopno na: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRPD/Shared%20Documents/EUR/CRPD_C_EU_CO_1_21617_E.doc.

⁷ Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL L 167, 22.6.2001, str. 10–19).

⁸ Direktiva 2006/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o pravici dajanja v najem in pravici posojanja ter o določenih pravicah, sorodnih avtorski pravici, na področju intelektualne lastnine (UL L 376, 27.12.2006, str. 28–35).

⁹ Direktiva 96/9/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 1996 o pravnem varstvu baz podatkov (UL L 77, 27.3.1996, str. 20–28).

¹⁰ Direktiva 2009/24/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o pravnem varstvu računalniških programov (UL L 111, 5.5.2009, str. 16–22).

- **Skladnost z drugimi politikami Unije**

S sprejetjem te direktive Unija želi zagotoviti, da imajo vse upravičene osebe dostop do knjig, periodičnih publikacij, časopisov, revij in drugih pisnih besedil, notnih zapisov ter drugega tiskanega gradiva v enaki meri kot osebe brez take motnje ali invalidnosti, ter da se lahko za doseg tega cilja izkoristi celotni potencial notranjega trga. V zvezi s tem je predlagana direktiva skladna z drugo zakonodajo in pobudami, sprejetimi na ravni Unije, da bi „gradi[li] na moči našega enotnega trga in v celoti izkoristi[li] njegov potencial v vseh razsežnostih“¹¹ ter jih dopolnjuje. Vključujejo predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o dostopnosti spletišč organov javnega sektorja in predloga direktive Evropskega parlamenta in Sveta o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi z zahtevami glede dostopnosti proizvodov in storitev (v nadaljnjem besedilu: evropski akt o dostopnosti). Zlasti predlog evropskega akta o dostopnosti vključuje obveznosti, s katerimi se zagotovi, da storitve elektronskih knjig, ki se opravljajo na notranjem trgu, z dnem začetka uporabe akta izpolnjujejo določene funkcijske zahteve, da bi bile dostopne od začetka njihovega trženja.

2. PRAVNA PODLAGA, SUBSIDIARNOST IN SORAZMERNOST

- **Pravna podlaga**

Pravna podlaga predloga je člen 114 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

- **Subsidiarnost (za neizključno pristojnost)**

Unija lahko sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti, kakor je določeno v členu 5 PDEU. Cilj predlagane direktive je olajšati dostop do določenih vsebin, zaščiteneh z avtorsko in sorodnimi pravicami, za upravičene osebe iz Marakeške pogodbe v okviru notranjega trga na področju, ki je že harmonizirano s pravom Unije in se zato le z njim lahko spremeni. Brez ukrepanja Unije države članice tega cilja ne bi mogle doseči. Poleg tega se zaradi obsega in učinkov lahko ta cilj bolje doseže na ravni Unije.

- **Sorazmernost**

Sorazmernost predloga je zagotovljena, saj ne presega tistega, kar je potrebno za izvajanje obveznosti Unije na podlagi Marakeške pogodbe v Uniji.

- **Izbira instrumenta**

Izbira direktive je skladna s prejšnjimi ukrepi na tem področju, zlasti Direktivo 2001/29/ES, s katero so bile harmonizirane pravice avtorjev in drugih imetnikov pravic ter uvedena neobvezna izjema ali omejitev v korist invalidov. Predlagana direktiva bi z novo obvezno izjemo za relevantne harmonizirane pravice spremenila obstoječi zakonodajni okvir Unije in zagotovila, da se lahko izvode v dostopnem formatu, ki so izdelani v eni državi članici, na podlagi navedene izjeme razširja ter do njih dostopa po vsej Uniji. S tem in z določitvijo jasnih opredelitev uvaja enoten pristop k obveznostim Unije na podlagi Marakeške pogodbe, vključno s prostim obtokom izvodov v dostopnem formatu na notranjem trgu in zagotavljanjem potrebne pravne varnosti upravičencem do izjeme pri uporabah, ki jih zajema. Hkrati državam članicam omogoča določen manevrski prostor pri prilagajanju posebne nacionalne zakonodaje, ki bi jo posredno ali neposredno lahko zadevale določbe te direktive, na primer na področju izobraževanja, zdravstvenega varstva ali drugih socialnih politik.

¹¹ Politične usmeritve predsednika Junckerja.

3. REZULTATI NAKNADNIH OCEN, POSVETOVANJ Z ZAINTERESIRANIMI STRANMI IN OCEN UČINKA

- **Naknadne ocene/preverjanja ustreznosti obstoječe zakonodaje**

Namen predlagane direktive je izpolniti nove mednarodne obveznosti v zvezi s pravom Unije. Retrospektivna ocena obstoječega evropskega prava na tem področju zato ni relevantna in se v tem okviru ne zahteva. Vendar pa so bile upoštevane razpoložljive informacije o povezani evropski zakonodaji, zlasti rezultati javnih posvetovanj in obstoječa strokovna mnenja.

- **Posvetovanja z zainteresiranimi stranmi**

Za namene predlagane direktive, ki uvaja določbe, določene na mednarodni ravni, niso bila opravljena posebna posvetovanja z zainteresiranimi stranmi. Obsežno javno posvetovanje o pregledu avtorskega prava EU, ki ga je Komisija opravila med decembrom 2013 in marcem 2014, je vključevalo tudi oddelek o omejitvah in izjemah v korist invalidov ter o dostopu do del v dostopnih formatih in njihovem obtoku, kar se je prav tako nanašalo na Marakeško pogodbo¹². V stališčih, ki so jih izrazili končni uporabniki, potrošniki in institucionalni uporabniki (vključno z organizacijami za potrebe invalidov in knjižnicami), je bilo med drugim opozorjeno na razhajanja na področju uporabe nacionalnih izjem ali omejitev, zaradi česar je otežena pravna varnost pri izvozu in uvozu izvodov v dostopnem formatu, izdelanih na podlagi nacionalne omejitve ali izjeme glede avtorskih pravic. Ti institucionalni respondenti so dosledno menili, da bi Marakeška pogodba zadovoljivo odgovorila na te pomisleke. Imetniki pravic in kolektivne organizacije so na splošno menile, da pri nacionalnem izvajanju neobvezne izjeme ali omejitve iz zakonodaje Unije ni bilo nobenih težav. Pripomnili so še, da so obstoječi tržni mehanizmi učinkovito reševali težavo dostopa invalidov do del. S tem stališčem pa se niso strinjali končni uporabniki, potrošniki in institucionalni uporabniki.

- **Zbiranje in uporaba strokovnih mnenj**

Za pripravo tega predloga ni bilo posebnega zbiranja strokovnih mnenj. Komisija je upoštevala študijo iz leta 2013 o uporabi Direktive 2001/29/ES¹³, ki je med drugim ocenjevala uporabo neobvezne izjeme ali omejitve za invalide iz člena 5(3)(b) navedene direktive v 11 državah članicah.

- **Ocena učinka**

S predlagano direktivo se bo izvajala Marakeška pogodba na notranjem trgu in naj bi se z Marakeško pogodbo uskladilo pravo Unije. Smernice za boljšo pripravo zakonodaje¹⁴ ne zahtevajo ocene učinka, kadar Komisija ne more odločati o vsebini politike.

- **Temeljne pravice**

Predlagana Direktiva podpira pravice invalidov do ukrepov za zagotavljanje njihove samostojnosti, socialne in poklicne vključenosti ter sodelovanja v življenju skupnosti, kot to navaja člen 26 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina). Direktiva tudi odraža zaveze Unije na podlagi Konvencije o pravicah invalidov. Konvencija o

¹² Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules, julij 2014, str. 61–63. http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/index_en.htm.

¹³ „Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society“, december 2013, De Wolf in partnerji, dostopno na: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/131216_study_en.pdf, str. 417 in nadaljevanje.

¹⁴ COM(2015) 111 final.

pravicah invalidov invalidom zagotavlja pravico do dostopa do informacij in pravico do udeležbe v kulturnem, gospodarskem in družbenem življenju na enaki podlagi kot drugim osebam. Glede na to je upravičeno lastninske pravice imetnikov pravic omejiti v skladu z obveznostmi Unije na podlagi Listine¹⁵. Predlagana direktiva je ključen prvi korak, da se zagotovi tak dostop do informacij in udeležba v kulturnem, gospodarskem in družbenem življenju.

Predlog bi imel omejen vpliv na avtorske pravice v okviru lastninske pravice, kot je priznana v členu 17(2)¹⁶ Listine. V tej fazi bi bili treba opozoriti, da so vse države članice do določene mere uporabile neobvezno izjemo od avtorske pravice ali omejitev iz člena 5(3)(b) Direktive 2001/29/ES. Vpliv predlagane direktive na avtorske pravice kot lastninske pravice bo zato omejen na popolno harmonizacijo obstoječih različnih izjem od avtorskih pravic ali omejitev za osebe z motnjami branja, ki veljajo v državah članicah.

4. PRORAČUNSKE POSLEDICE

Predlog ne vpliva na proračun Unije.

5. DRUGI ELEMENTI

Evropski gospodarski prostor

Predlagani akt je v povezavi z zadevo Evropskega gospodarskega prostora EGP in bi ga bilo treba razširiti na EGP.

- **Načrti za izvedbo ter ureditev spremljanja, ocenjevanja in poročanja**

Države članice bodo morale zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, uveljaviti najpozneje v 12 mesecih po njenem sprejetju. Države članice bodo morale Komisiji sporočiti določbe, uvedene zaradi uskladitve s to direktivo, in druge pomembne zakonodajne predpise, sprejete na področju, ki ga ureja ta direktiva. Komisija bo spremljala izvajanje predlagane direktive in bo v skladu s smernicami za boljšo pripravo zakonodaje ter ne prej kot pet let po datumu prenosa v nacionalno zakonodajo opravila oceno direktive in predstavila glavne ugotovitve Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru ter jim, kadar bo to ustrezno, priložila predloge za spremembo direktive. Na enak način bo izvedla tudi oceno Uredbe [...]. Komisija bo prav tako spremljala razpoložljivost del in drugih predmetov urejanja, ki jih ne zajema ta direktiva, v dostopnih formatih ter razpoložljivost del in drugih predmetov urejanja v dostopnem formatu za osebe z drugimi motnjami v Uniji. Komisija bo v dveh letih od datuma prenosa predlagane direktive v nacionalno zakonodajo predložila poročilo o tej zadevi. To poročilo bo vključevalo oceno o tem, ali bi bilo treba v skladu z ugotovitvami iz poročila razmisliti o razširitvi področja uporabe te direktive.

- **Obrazložitevni dokumenti**

V skupnih političnih izjavah z dne 28. septembra 2011 držav članic in Komisije o obrazložitevni dokumentih¹⁷ so se države članice zavezale, da bodo obvestilu o ukrepih za

¹⁵ Člen 52(1) Listine dopušča omejevanje uresničevanja pravic in svoboščin iz Listine. Take omejitve mora (i) določati zakon; in (ii) spoštovati bistveno vsebino teh pravic in svoboščin. Poleg tega so omejitve (iii) predmet „načela sorazmernosti“ in so „dovoljene samo, če so potrebne in če dejansko ustrezajo ciljem splošnega interesa, ki jih priznava Unija, ali če so potrebne zaradi zaščite pravic in svoboščin drugih“.

¹⁶ UL C 83, 30.3.2010, str. 389–403.

¹⁷ UL C 369, 17.12.2011, str. 14.

prenos Komisiji priložile enega ali več obrazložitenih dokumentov, ki pojasnjujejo razmerje med določbami direktive in ustreznimi določbami njihovih nacionalnih ukrepov, kadar obstajajo utemeljeni razlogi, da se zahtevajo te dodatne informacije. Obrazložitvena dokumentacija bo pomagala pri zagotavljanju, da vsi nacionalni pravni sistemi uvedejo obvezno izjemo v skladu s to direktivo glede na obveznosti Unije na podlagi Marakeške pogodbe.

- **Natančnejša pojasnitev posameznih določb predloga**

Člen 1 določa predmet urejanja in področje uporabe predloga. Predlagana direktiva bo olajšala uporabo določenih vsebin, zaščiteneh z avtorskimi pravicami, brez dovoljenja imetnika avtorskih pravic v korist slepih in slabovidnih oseb ter oseb z drugimi motnjami branja.

Člen 2 vsebuje opredelitve izrazov „delo ali drugi predmet urejanja“, „upravičena oseba“, „izvod v dostopnem formatu“ in „pooblaščen subjekt“, ki se uporabljajo za namene predlagane direktive.

Člen 3 določa obvezno izjemo in navaja posebne dovoljene uporabe za upravičene osebe in pooblaščen subjekte.

Člen 4 se nanaša na obtok izvodov v dostopnem formatu na notranjem trgu. Namen določbe je zagotoviti, da so izvodi v dostopnem formatu, izdelani na podlagi izjeme iz člena 3, lahko v obtoku ali se do njih dostopa v kateri koli državi članici.

Člen 5 določa pravila, ki se uporabljajo za varstvo osebnih podatkov.

Člen 6 navaja spremembe Direktive 2001/29/ES, ki jih je potrebno izvesti, da se zagotovi skladnost s to direktivo.

Člen 7 navaja, da bo Komisija predložila poročilo o razpoložljivosti del in drugih predmetov urejanja v dostopnih formatih na notranjem trgu, ki jih ne zajema ta direktiva, ter za invalide z motnjami, ki niso zajete v tej direktivi.

Člen 8 določa ureditve glede ocene predlagane direktive v skladu s pravili za boljšo pripravo zakonodaje.

Člen 9 določa časovni okvir, v katerem morajo države članice predlagano direktivo prenesti v nacionalno zakonodajo, ter podrobno določa več dodatnih obveznosti, ki jih morajo izpolnjevati države članice, npr. uradno obvestiti Komisijo o glavnih predpisih, s katerimi predlagano direktivo prenašajo v svoje nacionalno pravo.

Člen 10 določa datum začetka veljavnosti direktive, člen 11 pa navaja, da je direktiva naslovljena na države članice.

Predlog

DIREKTIVA EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

o določenih dovoljenih uporabah del ali drugih predmetov urejanja, zaščiteneh z avtorsko in sorodnimi pravicami, za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja, ter o spremembi Direktive 2001/29/ES o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi

(Besedilo velja za EGP)

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 114 Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

po posredovanju osnutka zakonodajnega akta nacionalnim parlamentom,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora¹⁸,

v skladu z rednim zakonodajnim postopkom,

ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Direktive Unije na področju avtorske in sorodnih pravic zagotavljajo pravno varnost in visoko raven zaščite imetnikov pravic. Ta harmonizirani pravni okvir prispeva k pravilnemu delovanju notranjega trga in spodbuja inovacije, ustvarjalnost, naložbe in proizvodnjo novih vsebin, tudi v digitalnem okolju. Prav tako je njegov namen spodbuditi dostop do znanja in kulture tako, da ščiti dela in druge predmete urejanja ter dovoljuje izjeme ali omejitve, ki so v javnem interesu. Vzdrževati bi bilo treba pravično ravnovesje pravic in interesov med imetniki pravic in uporabniki.
- (2) Direktiva 96/9/ES Evropskega parlamenta in Sveta¹⁹, Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta²⁰, Direktiva 2006/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta²¹ in Direktiva 2009/24/ES Evropskega parlamenta in Sveta²² harmonizirajo pravice imetnikov pravic. Navedene direktive določajo izčrpen seznam izjem in omejitev navedenih pravic, kar pod določenimi pogoji omogoča uporabo vsebin brez dovoljenja imetnikov pravic, da se dosežejo določeni cilji politike.
- (3) Slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja se še vedno soočajo s številnimi ovirami pri dostopu do knjig in drugega tiskanega gradiva, zaščiteneh z avtorskimi in sorodnimi pravicami. Sprejeti je treba ukrepe za povečanje razpoložljivosti navedenih del v dostopnih formatih in izboljšati njihov obtok na notranjem trgu.

¹⁸ UL C , , str. .

¹⁹ UL L 77, 27.3.1996, str. 20–28.

²⁰ UL L 167, 22.6.2001, str. 10–19.

²¹ UL L 376, 27.12.2006, str. 28–35.

²² UL L 111, 5.5.2009, str. 16–22.

- (4) Marakeška pogodba o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja (v nadaljnjem besedilu: Marakeška pogodba) je bila podpisana v imenu Unije 30. aprila 2014²³. Njen cilj je izboljšati razpoložljivost del in drugih zaščiteneh predmetov urejanja v dostopnem formatu za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja. Marakeška pogodba od pogodbenic zahteva, da določijo izjeme ali omejitve pravic imetnikov avtorske in sorodnih pravic za izdelavo ter razširjanje izvodov določenih del in drugih predmetov urejanja v dostopnem formatu in za čezmejno izmenjavo navedenih izvodov. Sklenitev Marakeške pogodbe s strani Unije zahteva prilagoditev prava Unije, tako da se vzpostavi obvezna izjema za uporabe, dela in upravičene osebe, ki jih zajema Marakeška pogodba. S to direktivo se na harmoniziran način izvajajo obveznosti, ki jih mora Unija izpolnjevati na podlagi Marakeške pogodbe, da se zagotovi dosledna uporaba navedenih ukrepov na celotnem notranjem trgu.
- (5) Ta direktiva je pripravljena v korist slepih in slabovidnih oseb, katerih slabovidnosti ni mogoče izboljšati do te mere, da bi se omogočila vidna funkcija, ki bi bila primerljiva z vidno funkcijo osebe brez take motnje, ali oseb, ki imajo motnjo zaznavanja ali branja, vključno z disleksijo, kar jim preprečuje, da berejo tiskana dela v enaki meri kot oseba brez take motnje, ali ki zaradi telesne invalidnosti ne morejo držati ali premikati knjige ali premikati pogleda v meri, ki je običajno sprejemljiva za branje. Cilj ukrepov, ki jih uvaja ta direktiva, je izboljšati razpoložljivost knjig, periodičnih publikacij, časopisov, revij in drugih pisnih del, notnih zapisov ter drugega tiskanega gradiva, tudi v digitalni ali analogni zvočni obliki, v formatih, s katerimi navedena dela in drugi predmeti urejanja postanejo dostopni navedenim osebam v enaki meri kot osebam brez take motnje ali invalidnosti. Dostopni formati vključujejo Braillovo pisavo, velik tisk, prilagojene e-knjige, zvočne knjige in radijske oddaje.
- (6) Ta direktiva bi zato morala določati obvezne izjeme za pravice, ki so harmonizirane s pravom Unije ter so relevantne za uporabe in dela, ki jih zajema Marakeška pogodba. Te obvezne izjeme vključujejo zlasti pravice reproduciranja, priobčitve javnosti, dajanja na voljo, distribuiranje in posojanje, kako jih določajo Direktiva 2001/29/ES, Direktiva 2006/115/ES in Direktiva 2009/24/ES, ter ustrezne pravice iz Direktive 96/9/ES. Ker področje uporabe izjem in omejitev iz Marakeške pogodbe vključuje tudi dela v zvočni obliki, kot so zvočne knjige, je treba, da se te izjeme uporabljajo tudi za sorodne pravice.
- (7) Uporabe, določene s to direktivo, vključujejo izvode v dostopnem formatu, ki jih izdelajo upravičene osebe ali pooblaščen subjekti, ki zadovoljujejo njihove potrebe – bodisi javne ali zasebne organizacije, zlasti knjižnice, izobraževalne ustanove in druge nepridobitne organizacije, katerim so storitve osebam z motnjami branja glavna ali ena od glavnih dejavnosti ali nalog v javnem interesu –. Navedene uporabe bi morale vključevati tudi izvode v dostopnem formatu, ki jih za izključno uporabo upravičenih oseb izdelata fizična oseba v imenu upravičene osebe ali fizična oseba, ki upravičeni osebi pomaga pri njihovi izdelavi.
- (8) Obvezna izjema bi morala prav tako omejiti pravico reproduciranja na način, da se omogoči vsako dejanje, ki je potrebno za spremembo ali pretvorbo ali prilagoditev dela ali drugega predmeta urejanja, da se izdelata izvod v dostopnem formatu. To

²³ Sklep Sveta 2014/221/EU z dne 14. aprila 2014 o podpisu, v imenu Evropske unije, Marakeške pogodbe o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja. (UL L 115, 17.4.2014, str. 1).

vključuje zagotavljanje potrebnih sredstev v izvodu v dostopnem formatu za navigacijo po informacijah.

- (9) Izjema bi morala pooblaščenim subjektom omogočati spletno in nespletno izdelavo ter razširjanje izvodov del ali drugih predmetov urejanja, ki jih zajema ta direktiva, v dostopnem formatu v Uniji.
- (10) Omogočeno bi moralo biti, da so izvodi v dostopnem formatu, izdelani v eni državi članici, na voljo v vseh državah članicah, s čimer bodo bolj razpoložljivi na notranjem trgu. To bi zmanjšalo povpraševanje po odvečnem delu, potrebnem za izdelavo izvodov v dostopnem formatu za isto delo ali drug predmet urejanja po vsej Uniji, kar bi ustvarilo prihranke in povečalo učinkovitost. Ta direktiva bi zato morala zagotoviti, da so izvodi v dostopnem formatu, izdelani v eni državi članici, lahko v obtoku v vseh državah članicah ter da se do njih v vseh državah članicah lahko dostopa. Pooblaščenemu subjektu bi zato moralo biti omogočeno fizično ali spletno razširjanje navedenih izvodov upravičenim osebam in pooblaščenim subjektom v vseh državah članicah. Poleg tega bi pooblaščenim subjektom in upravičenim osebam moralo biti omogočeno, da od katerega koli pooblaščenega subjekta v vseh državah članicah pridobijo navedene izvode ali imajo pri njem dostop do njih.
- (11) Državam članicam glede na posebno naravo izjeme, njeno ciljno področje uporabe in potrebo po pravni varnosti za njene upravičence ne bi smelo biti dovoljeno nalaganje dodatnih zahtev za uporabo izjeme, kot so odškodninske sheme ali predhodno preverjanje komercialne razpoložljivosti izvodov v dostopnem formatu.
- (12) Pri vseh obdelavah osebnih podatkov na podlagi te direktive bi se morale spoštovati temeljne pravice, vključno s pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja in pravico do varstva osebnih podatkov iz členov 7 in 8 Listine o temeljnih pravicah Evropske unije, in take obdelave morajo biti v skladu z Direktivo 95/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta, ki ureja obdelavo osebnih podatkov, kot se lahko izvaja s strani pooblaščenih subjektov v okviru te direktive in pod nadzorom pristojnih organov držav članic, zlasti neodvisnih javnih organov, ki jih imenujejo države članice.
- (13) Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov (v nadaljnjem besedilu: UNCRPD), katere pogodbenica je EU, invalidom zagotavlja pravico do dostopa do informacij in pravico do udeležbe v kulturnem, gospodarskem in družbenem življenju na enaki podlagi kot drugim osebam. Konvencija o pravicah invalidov od pogodbenic zahteva, da skladno z mednarodnim pravom sprejmejo vse ustrezne ukrepe, s katerimi preprečujejo, da bi zakoni o varstvu intelektualne lastnine nerazumno ali diskriminatorno ovirali dostop invalidov do kulturnega gradiva.
- (14) Na podlagi Listine Evropske unije o temeljnih pravicah Unija priznava in spoštuje pravico invalidov do ukrepov za zagotavljanje njihove samostojnosti, socialne in poklicne vključenosti ter sodelovanja v življenju skupnosti.
- (15) Namen Unije je s sprejetjem te direktive zagotoviti, da imajo upravičene osebe dostop do knjig in drugega tiskanega gradiva v dostopnem formatu. Zato je ta direktiva je ključen prvi korak k izboljšanju dostopa do del za invalide.
- (16) Komisija bo spremljala učinek te direktive. V okviru spremljanja bo ocenjevala stanje v zvezi z razpoložljivostjo del in drugih predmetov urejanja v dostopnih formatih, ki jih ta direktiva ne zajema, ter razpoložljivost del in drugih predmetov urejanja v dostopnem formatu za osebe z drugimi motnjami. Komisija bo stanje natančno spremljala. Po potrebi bo razmislila o spremembah področja uporabe te direktive.

- (17) V skladu z Direktivo 2001/29/ES države članice lahko še naprej zagotavljajo izjemo ali omejitve v korist invalidom v primerih, ki jih ne ureja ta direktiva.
- (18) Ta direktiva zato spoštuje temeljne pravice in upošteva načela, ki so priznana zlasti z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah. To direktivo bi bilo treba razlagati in uporabljati v skladu z navedenimi pravicami in načeli.
- (19) Marakeška pogodba nalaga določene obveznosti glede izmenjave izvodov v dostopnem formatu med Unijo in tretjimi državami, ki so pogodbenice te pogodbe. Ukrepi, ki jih je Unija sprejela za izpolnjevanje navedenih obveznosti, so zajeti v Uredbi [...], ki jo je treba brati v povezavi s to direktivo.
- (20) Cilja te direktive – izvajanja obveznosti Unije na podlagi Marakeške pogodbe, da se izboljša dostop slepih in slabovidnih oseb ter oseb z drugimi motnjami branja v Uniji do del in drugih predmetov urejanja, zaščitenih z avtorsko in sorodnimi pravicami — države članice ne morejo doseči posamično, saj zahteva prilagoditev prava Unije. Poleg tega se zaradi njegovega obsega in učinkov lahko ta cilj doseže samo z ukrepanjem na ravni Unije. Unija lahko zato sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti iz člena 5 Pogodbe o Evropski uniji. V skladu z načelom sorazmernosti iz istega člena ta direktiva ne presega tistega, kar je potrebno za doseganje navedenega cilja.
- (21) V skladu s skupnimi političnimi izjavami držav članic in Komisije o obrazložitenih dokumentih²⁴ z dne 28. Septembra 2011 so države članice v upravičenih primerih obvestilu o ukrepih za prenos v nacionalno zakonodajo priložile en ali več dokumentov, s katerimi obrazložijo razmerje med sestavnimi deli direktive in ustreznimi deli nacionalnih instrumentov za prenos direktiv v nacionalno zakonodajo. Zakonodajalec meni, da je predložitev takšnih dokumentov v primeru te direktive upravičena.

STA SPREJELA NASLEDNJO DIREKTIVO:

Člen 1

Predmet urejanja in področje uporabe

Ta direktiva določa pravila o uporabi določenih del in drugih predmetov urejanja brez dovoljenja imetnika avtorskih pravic v korist slepih in slabovidnih oseb ter oseb z drugimi motnjami branja.

Člen 2

Opredelitve

Za namene te direktive se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (1) „delo ali drugi predmeti urejanja“ pomeni delo v obliki knjige, periodične publikacije, časopisa, revije ali druge pisne oblike, vključno z notnimi zapisi in povezanimi ilustracijami, v katerem koli mediju, tudi v zvočnih oblikah, kot so zvočne knjige, ki je zaščiten z avtorskimi ali sorodnimi pravicami ter se objavi ali drugače zakonito da na voljo javnosti;
- (2) „upravičena oseba“ pomeni:
- (a) oseba, ki je slepa;

²⁴ UL C 369, 17.12.2011, str. 14.

- (b) oseba, ki je slabovidna in slabovidnosti ni mogoče izboljšati do te mere, da bi se omogočila vidna funkcija, ki bi bila primerljiva z vidno funkcijo osebe brez take motnje;
 - (c) oseba, ki ima motnjo zaznavanja ali branja, vključno z disleksijo, in posledično ne more brati tiskanih del v enaki meri kot oseba brez take motnje ali invalidnosti, ali
 - (d) oseba, ki je zaradi telesne motnje drugače nezmožna držati knjigo ali jo premikati oziroma osredotočiti ali premikati pogled v meri, ki je običajno sprejemljiva za branje,
- (3) „izvod v dostopnem formatu“ pomeni izvod dela ali druge predmete urejanja v drugačnem načinu ali obliki, ki upravičeni osebi daje dostop do dela ali drugih predmetov urejanja in ki taki osebi tudi omogoča, da do dela dostopa enako učinkovito in z enako lahkoto kot osebe brez slabovidnosti ali drugih motenj iz odstavka 2;
- (4) „pooblaščen subjekt“ pomeni organizacija, ki nepridobitno zagotavlja izobraževanje, usposabljanje, prilagojeno branje ali dostop do informacij upravičenim osebam kot eno izmed svojih glavnih dejavnosti ali poslanstev v javnem interesu.

Člen 3 *Dovoljene uporabe*

1. Države članice zagotavljajo, da katero koli dejanje, ki je potrebno za to, da:
 - (a) upravičena oseba, ali oseba, ki deluje v njenem imenu, izdela izvod v dostopnem formatu dela ali drugih predmetov urejanja za izključno uporabo upravičene osebe in
 - (b) pooblaščen subjekt izdela izvod v dostopnem formatu in priobči, da na voljo, distribuira ali posodi izvod v dostopnem formatu upravičeni osebi ali pooblaščenemu subjektu za namen izključne uporabe s strani upravičene osebe;ne zahteva dovoljenja imetnika avtorskih ali sorodnih pravic za delo ali zaščiteni predmet urejanja v skladu s členi 2, 3 in 4 Direktive 2001/29/ES, členom 1(1) Direktive 2006/115/ES, členom 8(2) in (3) ter členom 9 Direktive 2006/115/ES, členom 4 Direktive 2009/24/ES ter členoma 5 in 7 Direktive 96/9/ES.
2. Države članice ob ustreznem upoštevanju sprememb, ki so potrebne, da bi bilo delo dostopno v drugačnem formatu, zagotovijo, da izvod v dostopnem formatu spoštuje integriteto dela ali drugega predmeta urejanja.
3. Člen 5(5) ter prvi, tretji in peti pododstavek člena 6(4) Direktive 2001/29/ES se uporabljajo za izjemo iz odstavka 1 tega člena.

Člen 4 *Izvodi v dostopnem formatu na notranjem trgu*

Države članice zagotovijo, da pooblaščen subjekt s sedežem na njihovem ozemlju lahko opravi dejanja iz člena 3(1)(b) za upravičeno osebo ali pooblaščen subjekt s sedežem v kateri koli državi članici. Države članice prav tako zagotovijo, da upravičena oseba ali pooblaščen subjekt s sedežem na njihovem ozemlju lahko pridobi izvod v dostopnem formatu od pooblaščenega subjekta s sedežem v kateri koli državi članici ali ima do njega dostop.

Člen 5
Varstvo osebnih podatkov

Obdelava osebnih podatkov v okviru te direktive se izvede v skladu z Direktivo 95/46/ES.

Člen 6
Sprememba Direktive 2001/29/ES

V členu 5(3) Direktive 2001/29/ES se točka (b) nadomesti z naslednjim besedilom:

„(b) uporabe v korist invalidov, ki so neposredno povezane z invalidnostjo in so nekomercialne narave, v obsegu, ki ga zahteva posamična oblika invalidnosti, brez poseganja v obveznosti držav članic na podlagi Direktive [...]“

Člen 7
Poročilo

Najpozneje do [dve leti po datumu prenosa v nacionalno zakonodajo] Komisija predloži poročilo Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o razpoložljivosti del in drugega predmeta urejanja v dostopnih formatih na notranjem trgu, razen tistih, ki so opredeljeni v členu 2(1) za upravičene osebe, in del ter drugega predmeta urejanja za invalide, razen tistih iz člena 2(2). Poročilo vsebuje oceno o tem, ali bi bilo treba razmisliti o spremembi področja uporabe te direktive.

Člen 8
Pregled

Ne prej kot [pet let po datumu prenosa v nacionalno zakonodajo] Komisija izvede oceno te direktive in predstavi glavne ugotovitve Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru ter jim, kadar je to ustrezno, priloži predloge za spremembo te direktive.

Države članice Komisiji predložijo vse potrebne podatke za pripravo ocenjevalnega poročila in pripravo poročila iz člena 7.

Člen 9
Prenos v nacionalno zakonodajo

1. Države članice uveljavijo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje v [12 mesecih po začetku veljavnosti]. Besedilo navedenih predpisov nemudoma sporočijo Komisiji.
Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali pa sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.
2. Države članice sporočijo Komisiji besedilo temeljnih predpisov nacionalne zakonodaje, sprejetih na področju, ki ga ureja ta direktiva.

Člen 10
Začetek veljavnosti

Ta direktiva začne veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Člen 11
Naslovniki

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

V Bruslju,

Za Evropski parlament
Predsednik

Za Svet
Predsednik